

Gemeente Renkum

Verantwoordelijke afdeling

n.v.t.

Nummer

- Inboeknummer:
- Paragraaf begroting:
- Steller: M. Kreuzen

Raad d.d.
29 mei 2019

Datum

5 mei 2019

Onderwerp

Initiatiefvoorstel 'De Renkumse Sleutel'

Geadviseerd besluit:

1. In te stemmen met het in dit voorstel opgenomen plan van aanpak om te komen tot "De Renkumse Sleutel" en het college opdracht geven dit plan tot uitvoering te brengen.
2. De raad regelmatig te informeren over de stand van zaken en voortgang van de implementatie van de Renkumse Sleutel.
3. Hiertoe een aanvullend bedrag van € 2.000, - via de najaarsnota 2019 incidenteel beschikbaar te stellen om o.a. in 2020 nadrukkelijker in te zetten op bewustwording en gedragsverandering.
4. De Renkumse Sleutel op te nemen in de nog op te stellen Inclusie Agenda voor de gemeente Renkum.

Samenvatting

Wat is: 'De Renkumse sleutel'?

Met het aannemen van dit voorstel zal er hard worden gewerkt aan het in beeld brengen en creëren van (toegankelijk) openbaar toegankelijke toiletten in Renkum. Deze worden herkenbaar gemaakt met een afbeelding van 'De Renkumse Sleutel'.

'De Renkumse Sleutel' is onderdeel van de Renkumse Inclusie Agenda en draagt bij aan een inclusieve samenleving door voor inwoners en bezoeker van onze gemeente een (toegankelijk) openbaar toegankelijk toilet te realiseren.

De Inclusieve Samenleving

De gemeente heeft de verantwoordelijkheid om te zorgen dat iedereen deel kan nemen aan de samenleving. Toegankelijkheid is een essentiële voorwaarde om dit mogelijk te maken. De gemeente kan (en moet) het goede voorbeeld geven door de toegankelijkheid van openbare gebouwen, openbare ruimten en openbaar vervoer te verbeteren. Zij kan alle informatie bruikbaar, begrijpelijk en toegankelijk maken. Maar behalve de gemeente hebben ook de ondernemers, maatschappelijke organisaties, instellingen, woningbouwverenigingen en Sportverenigingen een verantwoordelijkheid. Alleen met elkaar is het echt mogelijk om drempels weg te nemen.

De Tweede Kamer heeft bij de behandeling van het VN-verdrag voor de Rechten van Personen met een Handicap een amendement aangenomen dat de verwevenheid tussen het verdrag en de decentralisatiewetten nog eens extra benadrukt. In dit amendement staat dat gemeenten periodiek een integraal plan moeten maken voor de lokale implementatie van het VN-verdrag. Dit wordt de Lokale Inclusie Agenda genoemd. De Lokale Inclusie Agenda is een middel om de bewustwording van deze verantwoordelijkheid te vergroten en daadwerkelijk tot een brede gezamenlijke aanpak te komen.

Deze agenda moet laten zien hoe de gemeente gehandicapten en chronisch zieken op gelijke wijze als ieder ander laat meedoen in de maatschappij. Omdat openbaar toegankelijke toiletten voor veel chronisch zieken als buik- en blaaspatiënten, maar ook voor rolstoelers, een voorwaarde zijn om aan het maatschappelijk leven deel te nemen zouden die opgenomen moeten zijn in deze Inclusie Agenda.

Met dit raadsvoorstel wil D66 een 'eerste impuls' geven aan de uitvoering van het VN-verdrag voor mensen met een beperking.

Beoogd effect

Door het naleven van het VN-verdrag en het opnemen van openbaar toegankelijke toiletten in de Renkumse Inclusie Agenda draagt de gemeente bij aan een betere mobiele toegankelijkheid voor de mindervalide inwoners en daarmee het vergroten van hun deelname aan de samenleving.

Neveneffecten van dit voorstel

Openbaar toegankelijke toiletten dragen bij aan:

- één van de drie centrale punten die in de Renkumse visie op dienstverlening is opgenomen, te weten "gastvrijheid". Gastvrijheid betekent dat inwoners zich in Renkum welkom voelen. Daarbij sluit het bevorderen van voldoende openbaar toegankelijke toiletten voor winkelpubliek, prima aan.
- de toename van de deelname aan de samenleving door inwoners die anders door bijvoorbeeld een beperking thuis zouden blijven. Denk hierbij aan: buik- en blaaspatiënten, ouderen, rolstoelgebruikers. Deelname aan de samenleving kan leiden tot afname van gezondheidsproblemen en vermindert de kans op eenzaamheid. Dit heeft op zijn beurt weer een positief effect op de Wmo- en zorgkosten.
- een langere verblijftijd in een winkelcentrum wat doorgaans uitmondt in hogere uitgaven van consumenten. Dit op zijn beurt heeft weer een gunstig effect op de omzet van de winkeliers.
- een positief effect op het imago van de gemeente bij toeristen en dagjesmensen.

Onderbouwing

In Nederland zijn te weinig openbare toegankelijke toiletten: in heel Nederland zijn dit er ongeveer 400. Dit tekort aan toiletten levert problemen op voor de 2 miljoen buikpatiënten en de 1,5 miljoen blaaspatiënten, maar ook voor ouderen, vrouwen, ouders met kleine kinderen en mensen in een rolstoel.

In de gemeente Renkum zijn vier (bekend) openbaar toegankelijke toiletten, waarvan één toilet toegankelijk is voor minder-validen. Dat is veel te weinig, zo blijkt uit een inventarisatie van de Maag Lever Darm Stichting en diverse patiëntenverenigingen.

Op basis van een onderzoek van Ecorys¹ en hun onderzoek naar buitenlandse normen is de Maag Lever Darm Stichting tot de volgende norm gekomen:

- Om de 500 meter een toegankelijke en schoon opengesteld toilet in het centrum van een stads- of dorpskern en in drukke voetgangersgebieden.
- Voldoende toiletten in verblijfsgebieden als parken en recreatiegebieden.

Uit ditzelfde onderzoek blijkt dat het vaak niet bekend of duidelijk is waar openbare, openbaar toegankelijke of toegankelijke toiletten te vinden zijn en dat het tekort hieraan tot serieuze (gezondheid) problemen kan leiden.

Kader

Verdrag voor de Rechten van Personen met een Handicap.

Volgens het VN-verdrag moeten mensen met een beperking net zo goed aan de samenleving mee kunnen doen als mensen zonder beperking. Bovendien hebben mensen met een beperking het recht om beslissingen te nemen over hun eigen leven.

Amendement Van der Staaij/Bergkamp

De cultuurverandering en vernieuwing moeten vooral op lokaal niveau tot stand komen. Dit amendement regelt daarom dat gemeenten in de periodiek vast te stellen plannen, genoemd in artikel 2.1.2 van de Wmo 2015 en artikel 2.2 van de Jeugdwet ook beschrijven hoe zij op basis van de lokale kenmerken willen werken aan de implementatie van het VN-verdrag. Concreet kan dit worden uitgewerkt in een Lokale Inclusie Agenda. Het is uitdrukkelijk de bedoeling van de indieners dat mensen met een beperking en hun vertegenwoordigende organisaties bij het opstellen van het beleid betrokken worden.

Coalitieakkoord 'Zes dorpen, Eén Renkum'.

"We betrekken de samenleving actief bij ontwikkelingen – zowel wat betreft de planvorming als de uitvoering – en onze grondhouding is daarbij dat iedereen moet kunnen meedoen. Dit gebeurt niet vanzelf, de gemeente is als het ware de regisseur die ervoor zorgt dat alle spelers in staat zijn hun rol goed te spelen."

Motie Algehele Sociale Acceptatie en Gelijkwaardige Behandeling

Op 30 januari 2019 heeft de raad de motie Algehele Sociale Acceptatie en Gelijkwaardige Behandeling aangenomen. Hierin draagt de raad het college op om in gesprek te gaan met maatschappelijke partners over het gezamenlijk bevorderen van algehele sociale acceptatie en gelijkwaardige behandeling, met als doel tot specifieke acties te komen ter bevordering hiervan. En ook om in al het beleid, met name dat op het gebied van het sociaal domein, zorg te dragen voor het behartigen van algehele sociale acceptatie om op deze wijze een, zo veel als mogelijk, gelijkwaardige behandeling voor eenieder te realiseren.

¹ Ecorys is een internationaal onderzoeks- en beleidsadviesbureau en geeft strategisch advies aan verschillende gemeenten in Nederland, o.a. op het gebied van het Sociaal Domein.

Argumenten

Ad. 1

Wanneer u instemt met dit voorstel geeft u daarmee het college de opdracht het in dit raadsvoorstel opgenomen plan van aanpak uit te voeren en daarmee de "De Renkumse Sleutel" te realiseren. Dit kunt u zien als een eerste concrete stap richting de Inclusie Agenda die gemeente Renkum verplicht is op te stellen.

Ad. 2

De raad wil uiteraard graag op de hoogte blijven van de voortgang rond zaken die te maken hebben met de Inclusie Agenda. Immers de raad heeft een eigenstandige verantwoordelijkheid om toe te zien op het tot stand komen hiervan.

Ad. 3

Het bedrag van € 2.000,- is bedoeld om in te zetten voor voorlichting en bewustwording doeleinden. Concreet kunt u daarbij denken aan o.a. het ontwikkelen van een sticker waarmee openbaar toegankelijke toiletten herkenbaar worden gemaakt.

Ad. 4

De gemeente Renkum dient een Inclusie Agenda op te stellen. Dit is een verplichting die op iedere gemeente rust vanuit het VN-verdrag voor de Rechten van Personen met een Handicap. Deze agenda moet laten zien hoe de gemeente gehandicapten en chronisch zieken op gelijke wijze als ieder ander laat meedoen in de maatschappij. Omdat toiletten voor veel chronisch zieken als buiken blaaspatiënten, maar ook voor rolstoelers, een voorwaarde zijn om aan het maatschappelijke leven deel te nemen zouden die opgenomen moeten zijn in deze inclusie-agenda. De Renkumse Sleutel is een eerste concrete stap in die richting.

Aanpak en uitvoering

Overzicht creëren

- a) Het in kaart brengen van onze openbare/openbaar toegankelijke/toegankelijke toiletten (momenteel in totaal bekend: 1 toegankelijk toilet; gemeentehuis, 4 openbaar toegankelijke toiletten; Gemeentehuis Oosterbeek, Shell Oosterbeek, Het 12-Uurtje Doorwerth en Fletcher hotel Wolfheze).
- b) Het betrekken van de adviesraad Sociaal Domein en het naar hun inzicht betrekken van thuiszorginstellingen ten aanzien van het in kaart brengen van gemeentelijke gebouwen (zwembaden, bibliotheken, dorpshuizen enzovoorts) die feitelijk openbaar, openbaar toegankelijk of toegankelijk zijn, of kunnen worden.
- c) Het betrekken van de adviesraad Sociaal Domein en naar hun inzicht betrekken van thuiszorginstellingen ten aanzien van het in kaart brengen van de inwoner-behoefte (hoeveel toegankelijke toiletten zijn er en waar bevinden ze zich/kan een rolstoelgebruiker er zeker van zijn dat hij een toilet vindt als hij op pad gaat, waar hebben toeristen behoefte aan, waar gaat men graag winkelen, in welke gebieden is de meeste sprake van angst in ouderen om naar buiten te gaan of blijven mensen thuis uit angst om een toilet te vinden, het bedenken van een effectieve inwoner-enquête etc.).

- d) Het goed meenemen van omwonenden en naburige bedrijven rondom de betreffende ontwikkelingen en hen uit te nodigen bij eventuele beraadslagingen.

Zelf aan de slag

- a) Het in de bouwverordening² opnemen van de eis tot een toegankelijk en openbaar toegankelijk open te stellen toilet voor inwoners en passanten. Neem bijvoorbeeld in de bouwverordening een bepaling op dat nieuwe gebouwen/winkels toiletten vóór de balie/kassa moeten hebben, dat deze publiek toegankelijk moeten zijn en aangemeld bij de HogeNood-app³.
- b) Het in gemeentelijke gebouwen openstellen van toiletten voor passanten en dit aangeven met een herkenbare en eenduidige sticker van 'De Renkumse Sleutel' en de toiletlocatie aanmelden bij de HogeNood-app.
- c) Het middels de Algemene Plaatselijke Verordening (APV) en het plaatselijke beleid in de exploitatievergunning opnemen van de eis tot een bij de HogeNood-app aangemeld openbaar toegankelijk en toegankelijk toilet.
- d) Het als voorwaarde stellen van een voor passanten beschikbaar en in de HogeNood-app aangemeld toilet aan de huurder van een gemeentelijk gebouw.
- e) Lease-to-let: in toekomstige huurcontracten van gebouwen die in eigendom zijn van de gemeente maar verhuurd gaan worden aan derden opnemen dat de toiletten voor passanten met bijbehorende signalering ('De Renkumse Sleutel' sticker) toegankelijk moeten zijn en aangemeld bij de HogeNood-app.
- f) Het creëren van voldoende toiletten voor chronisch zieken als buik- en blaaspatiënten, maar ook voor rolstoelers, meenemen in de lokale inclusie-agenda, die we als gemeente Renkum vanwege het VN-verdrag voor de rechten van mensen met een beperking en chronische ziekte moeten opstellen.

² Wanneer je alle regels uit het bouwbesluit toepast wil dat niet zeggen dat je toegankelijke toiletten bouwt. Onder het VN-verdrag Toegankelijkheid is de norm dat alles toegankelijk is ongeacht welke beperking mensen hebben, en moet ontoegankelijkheid de uitzondering zijn. Dat wil niet zeggen dat in alle gebouwen nu alle toiletten toegankelijk gemaakt moeten worden, maar wél dat dit gebeurt bij nieuwbouw, verbouw of het plaatsen van nieuwe toiletunits mits de meerkosten opwegen tegen de baten. Het is daarom raadzaam om bij het eventueel neerzetten van toiletunits of het verbouwen van toiletten in 'gemeentelijke' gebouwen advies te vragen aan toegankelijkheidsdeskundigen. Deze deskundigen hebben verstand van de internationale normen die gelden rondom toegankelijkheid. Ook de lokale adviesraad Sociaal Domein kan beschikken over deze kennis.

³ De HogeNood-app is de betrouwbaarste toilet applicatie van Nederland. De applicatie geeft een overzicht van de dichtstbijzijnde toegankelijke toiletten en geeft hierbij de voorzieningen weer, denk aan een rolstoel toegankelijk toilet, beschikbaarheid van een prullenbak of eurosleutel toegankelijk. Toiletten zijn voor veel mensen een belangrijk onderdeel van toegankelijkheid. Voor mensen in een rolstoel of met een rollator zijn invalidetoiletten onmisbaar en gaan ze vaak niet uit huis zonder te weten of ze naar de wc kunnen. Vanwege hun beperking zijn immers veel minder toiletten voor hen toegankelijk.

- g) Het tijdens evenementen (denk aan 75 jaar Airborne) zorgen voor openbaar toegankelijke toiletten, ook voor mindervaliden.
- h) Wanneer evenementorganisaties vanuit de gemeente de opdracht krijgen zelf toiletvoorzieningen te verzorgen, in deze opdracht de voorwaarde van toegankelijke toiletten op te nemen (zie bijvoorbeeld bovenstaande dixi voor mindervaliden).

Verbinden

- a) Door in gesprek te gaan met busmaatschappij Connexxion-Hermes/Breng, provincie Gelderland, stadsregio Arnhem Nijmegen (als vervoersautoriteit) en de NS. Zij willen meer reizigers naar het ov trekken; een openbaar toilet kan daarbij helpen.
- b) Het onderzoeken van de mogelijkheid om met de gelden van het overheid actieplan 'Een tegen eenzaamheid' het plan van aanpak te realiseren.
- c) Het bewust maken van ondernemers; (openbaar) toegankelijke toiletten dragen bij aan een gastvrije gemeente.
- d) Het samenbrengen van winkels en horeca in winkelstraten (winkeliers kunnen bijvoorbeeld horecaondernemers een vergoeding betalen of afspreken dat ze naar hen mogen verwijzen, wellicht is het ook mogelijk via crowdfunding geld op te halen voor een openbare toiletunit in het winkelgebied) en het uitreiken van de sticker 'De Renkumse Sleutel' aan ondernemers die een bijdrage leveren aan de toegankelijkheid en gastvrijheid in Renkum.

Uitvoeren

- a) Op basis van het bovenstaande komt er een uitvoeringsplan waarbij wordt gestreefd naar 2 (toegankelijk) openbare toiletten (Renkum en Doorwerth), 6 (toegankelijke) openbaar toegankelijke toiletten (Renkum 2, Oosterbeek 2, Wolfheze, Doorwerth, Heelsum en Heveadorp 1), zoveel mogelijk openbaar toegankelijke en gemeentelijk openbaar toegankelijke toiletten.
- b) Het verantwoordelijk maken van een ambtenaar en hem/haar als aanspreekpunt voor de toiletten aansprakelijk te maken (o.a. als aanmelder en beheerder van de appgegevens op de HogeNood-app en kwaliteitsbewaking door het uitvoeren van periodieke tevredenheidscontroles met ondernemers en gebruik makers).
- c) Het ontwerpen en aanbrengen van duidelijke signalering ('De Renkumse Sleutel' sticker) op al onze uiteindelijke toiletten.
- d) Het nadrukkelijk delen van het uiteindelijke resultaat (uitreiken van de stickers, persmoment/bericht e.d.) om bewustwording te creëren.
- e) Het geven van een helder overzicht van al onze uiteindelijke openbare toiletten, en dit actueel bijhouden, op de gemeentelijke website en het hierbij tonen van een voorbeeld van 'De Renkumse Sleutel'.
- f) Het met enige regelmatig communiceren over de betekenis van en de voortgang van 'De Renkumse Sleutel' (website en lokale krant).

Draagvlak

Adviesraad Sociaal Domein

De adviesraad Sociaal Domein heeft op 3 april jl. besloten het VN-verdrag en de daarbij behorende inclusie agenda als zijnde een van hun vier thema's op te pakken. Daarnaast is er een themagroep 'toegankelijkheid' die vanuit de raad de opdracht heeft gekregen hiervoor een plan te maken. Een verzoek van het college aan de adviesraad Sociaal Domein om met 'De Renkumse Sleutel' aan de gang te gaan sluit hier naadloos op aan.

Ondernemers

Verschillende ondernemers in Renkum geven aan dat er met regelmaat gezocht wordt naar een toilet. Ondernemers zijn vanzelfsprekend blij met meer klanten en meer uitgaven. Hoe meer toiletten, des te meer klanten en des te meer zij uitgeven. De eerste reacties op 'De Renkumse Sleutel' waren dan ook zeer positief.

De ondernemersvereniging van Oosterbeek heeft inmiddels haar medewerking toegezegd en gaat graag met de gemeente en andere partijen in overleg over de realisatie van de Renkumse Sleutel.

Inwoners

Zie filmmateriaal

Kanttekeningen

- Het aantal stappen dat benoemd is onder 'aanpak en uitvoering' lijken er op het eerste gezicht wellicht velen te zijn. Echter de gemeente gaat dit niet alleen oppakken en het hoeft ook niet 'gisteren' gerealiseerd te zijn. Het is wel belangrijk om nu in actie te komen en een eerste stap te zetten. Enkele van de genoemde actiepunten zijn overigens vrij eenvoudig uit te voeren (denk aan de HogeNood App) en andere actiepunten moet de gemeente in ieder geval oppakken in het kader van de uitvoering van het VN-verdrag.
- Het is belangrijk om in de gemeente een trekker van het project 'De Renkumse Sleutel' te vinden én te houden. Want ook als er openbaar toegankelijke toiletten zijn en de horecazaken en winkels hun toiletten hebben opengesteld, moet iemand het aanspreekpunt blijven.

Juridische consequenties

- Gemeenten krijgen de vrijheid zelf te bepalen hoe zij invulling geven aan het verdrag, maar ze moeten er wel iets mee.
- Gemeenten zijn wettelijk verplicht om inwoners met een beperking te betrekken bij de plannen door met hen in gesprek te gaan. Hierbij moet het principe 'Niets over ons zonder ons' worden toegepast.
- De gemeenteraad ziet er op toe dat dit ook daadwerkelijk gebeurt.

Financiën

- Ureninzet⁴ van adviesraad Sociaal Domein voor het benaderen van winkels en horeca en het in kaart brengen van een actueel overzicht.
- Ureninzet⁵ van ambtenaar voor benaderen winkels, winkelcentra en horeca en het in kaart brengen van een actueel overzicht.

⁴ De Adviesraad Sociaal Domein heeft het opstellen van de Inclusie-agenda inmiddels opgepakt.

⁵ De Bedrijvencontactfunctionaris heeft zeer regelmatig contact met Renkumse ondernemers.

- Ureninzet⁶ van ambtenaar voor benaderen ov-maatschappijen.
- Bewustwordingscampagne (opstellen kernboodschap; ontwikkeling logo, flyer, ontwerp- en drukkosten stickers; Robin Best postercampagne; persbericht/persgesprek; website; Sociale Media; gemeentenieuws): € 2.000, -
- Mogelijk: extra schoonmaakkosten gemeentelijke gebouwen (€ 100, - per maand), kosten voor signalering (eenmalige investering € 200, -).
N.B. Misschien kost het iets meer om meer mensen toegang te geven tot 'gemeentelijke' toiletten, maar dit is minder dan een nieuw openbaar toilet te installeren.
Bovendien is het voor inwoners en bezoekers laagdrempeliger om in een openbaar gebouw naar een toilet te gaan (of erom te vragen) dan in een horecagelegenheid.

Communicatie

Gemeenten zijn verplicht om in beleidsplannen voor de uitvoering van de WMO, participatiewet en de jeugdwet te melden hoe het VN-verdrag vorm krijgt. Zij moeten aan hun inwoners duidelijk maken wat er gaat gebeuren zodat mensen met een beperking volwaardig kunnen mee doen in de samenleving; dat heet een inclusieve samenleving.

Dit raadsvoorstel behelst het nadrukkelijker inzetten op bewustwording en gedragsverandering bij de gemeente, haar inwoners en ondernemers als onderdeel van de nog op te stellen Renkumse Inclusie Agenda.

Alternatieven

Uw raad kan ervoor kiezen een en ander onder te brengen in de nog op te stellen Inclusie Agenda. Dit betekent uitstel van het hier voorgestelde, terwijl dit voorstel een eerste stap is om concreet vorm te geven aan deze agenda.

Het is een gemiste kans om deze eerste stap nu niet te zetten aangezien zowel de Adviesraad Sociaal Domein als ook de Ondernemersvereniging heeft aangegeven ermee aan de slag te willen gaan.

⁶ Nu het opstellen van een inclusie-agenda een plicht is voor gemeenten zullen hier toch uren voor dienen te worden vrijgemaakt.